

PROGRAM PRZEDMIOTU „WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE”
DLA KLASY PIERWSZEJ W XII LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM
(zakres podstawowy)

I) Cele kształcenia – wymagania ogólne.

1. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; potrafi wyrażać własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy; gromadzi i wykorzystuje informacje potrzebne do zaplanowania dalszej nauki i kariery zawodowej.

2. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń potrafi rozpoznać prawne aspekty codziennych problemów życiowych oraz poszukiwać ich rozwiązania.

3. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Uczeń potrafi nawiązać współpracę z innymi, potrafi planować i dzielić się zadaniami oraz wywiązywać się z nich, umie korzystać z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego; zna i stosuje reguły samoorganizacji i samopomocy.

4. Znajomość zasad i procedur demokracji.

Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie prawa i procedur dla funkcjonowania państwa demokratycznego; potrafi krytycznie ocenić przypadki jego łamania.

5. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń potrafi opisać sposób i zakres działania władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej w Polsce. Umie także opisać i ocenić działania organów ścigania w RP.

6. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.

Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich łamania i naruszania i wie, jak można ich dochodzić i chronić.

II) Treści nauczania – wymagania szczegółowe.

1. Edukacja i praca.

Uczeń zapoznaje się z podstawowymi obowiązkami i prawami ucznia na poziomie państwowym i szkolnym; powinien poznać środki odwoławcze na poziomie szkolnym i pozaszkolnym (państwowym – tryb administracyjny). Planowanie nauki i kariery życiowej; praca i rodzaje umów o pracę, poszukiwanie pracy, płacenie podatków.

2. Młody obywatel w urzędzie.

Wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne; określa sposoby uzyskiwania dowodu osobistego, paszportu, prawa jazdy, rejestracji pojazdów oraz zna urzędy w których się to odbywa; potrafi zwrócić się do właściwego urzędu z określonym rodzajem sprawy, potrafi sformułować skargę, odwołanie czy zażalenie w postępowaniu administracyjnym; zna zasady prawa wyborczego i umie uczestniczyć w wyborach.

3. Podstawy ustrojowe Rzeczypospolitej Polskiej – władza ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza; prawo i sądy.

Władza ustawodawcza – Sejm i Senat, ich rola i funkcje; władza wykonawcza – Rada Ministrów i Prezydent, rola i funkcje; władza sądownicza – jej struktura, podział i uprawnienia poszczególnych organów sądowniczych. Rodzaje norm społecznych – normy prawne na tle innych norm, zasady prawa i funkcje prawa, status sądów i sędziów.

Rodzaje prawa – podział na gałęzie prawa i ich cechy. Procesy w sądzie – proces karny, cywilny, w sądzie rodzinnym, postępowanie spadkowe.

4. Bezpieczeństwo i jego organy.

Uczeń poznaje najważniejsze organy pilnujące porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Poznaje uprawnienia policji, straży miejskiej oraz innych wybranych służb publicznych. Poznawanie zagrożeń i metod ich unikania. Użytki i ich rodzaje – zagrożenia związane z ich używaniem, odpowiedzialność za czyny spowodowane ich używaniem.

5. Prawa człowieka.

Uczeń przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje, wymienia najważniejsze dokumenty z nimi związane; wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka, wyjaśnia znaczenie terminów – powszechne, przyrodzone, niezbywalne;

Umie określić najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej konwencji Praw Człowieka i Konwencji Praw Dziecka; znajduje informacje o łamaniu praw człowieka w mediach (w tym w Internecie); wyjaśnia, na czym polegają przykładowe prawa, jak prawo do prywatności, prawo do ochrony danych osobowych, prawa obywatela w kontaktach z mediami.

6. Ochrona praw i wolności.

Uczeń przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce; omawia sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka, potrafi napisać prostą skargę do nich (według wzoru); omawia i uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu; przedstawia wybrane przykłady działań podejmowanych przez ludzi oraz organizacje pozarządowe broniące praw człowieka, analizuje i ocenia przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu, ksenofobii czy totalitaryzmu, uzasadnia potrzebę ich zwalczania, przeciwstawienia się im oraz krytyki takich zachowań, rozważa problemy nietolerancji oraz dyskryminacji; analizuje i rozważa informacje o naruszaniu praw człowieka w wybranych dziedzinach (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne i inne) i projektuje (proponuje) działania, które mogą temu zaradzić.

III) Formy kontroli osiągnięć uczniów.

Przewiduje się kontrolę umiejętności i wiedzy uczniów:

- przygotowanie z większej partii materiału w formie pisemnej (sprawdziany); oceny pozytywne z tych form są warunkiem koniecznym uzyskania oceny semestralnej i końcoworocznej dopuszczającej;
- okresowe sprawdzanie systematyczności uczenia się w formie odpowiedzi ustnej oraz krótkiej odpowiedzi pisemnej z bieżącego materiału (kartkówka);
- formułowanie odpowiedzi ustnej (rozmowy, udział w dyskusji, dłuższe wypowiedzi na określony temat);
- formułowania samodzielnych wniosków i ocen w formie ustnej i pisemnej;
- pracy z różnymi źródłami, np. akty prawne, artykuły prasowe na wybrane tematy, analiza różnych typów danych statystycznych, analiza przypadku;

- pozyskiwanie informacji z różnych źródeł, hierarchizowanie ich, prezentacja własnych poglądów przy użyciu logicznych argumentów w formie referatów czy prezentacji;

Aktywność pozalekcyjna (udział w konkursach, olimpiadach, realizacji projektów) jest warunkiem koniecznym dla uzyskania oceny semestralnej i końcoworocznej celującej.

Kryteria ocen.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował materiału określonego w podstawie programowej,
- nie bierze aktywnego udziału w zajęciach,
- nie wykazuje minimalnego zainteresowania przedmiotem,

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma niepełną wiedzę określoną w podstawie programowej,
- sytuuje najważniejsze wydarzenia w czasie i przestrzeni,
- rozpoznaje związki przyczynowo – skutkowe,
- przedstawia z pomocą nauczyciela wyniki swej pracy w formie ustnej lub pisemnej,
- odszukuje niektóre najważniejsze informacje w źródłach pisanych.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- ma niepełną wiedzę określoną w podstawie programowej,
- selekcjonuje podstawowe fakty,
- wiąże podstawowe fakty w łańcuchy przyczynowo – skutkowe,
- odnajduje najważniejsze informacje zawarte w kilku źródłach, dokonuje ich analizy,
- odróżnia fakty od opinii,
- przeprowadza podstawowe analizy prawne, dokonuje częściowych opracowań procesów i zjawisk społecznych,
- w miarę samodzielnie przedstawia wyniki swej pracy w formie ustnej i pisemnej.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, potrafi się nią posługiwać w typowych sytuacjach,
- analizuje i porównuje informacje zawarte w różnych źródłach,
- potrafi przeprowadzić krytyczną analizę źródeł informacji,
- dokonuje dość szerokiej analizy i rekonstrukcji genezy, mechanizmów przebiegu oraz skutków wybranych zjawisk społecznych.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- posiada wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, potrafi się nią posłużyć w różnych sytuacjach problemowych,
- analizuje i porównuje różne dane i informacje zawarte w różnych typach źródeł, potrafi je samodzielnie ocenić i zinterpretować,
- zauważa różnorodne interpretacje procesów i wydarzeń społecznych i politycznych,
- potrafi samodzielnie ocenić postacie, wydarzenia i procesy społeczne i polityczne,
- aktywnie wykorzystuje swoją wiedzę na lekcji oraz w trakcie zajęć pozalekcyjnych,
- formułuje i stawia do analizy różne problemy społeczne, polityczne czy prawne.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- ma wiedzę i umiejętności wykraczające poza podstawę programową, zna literaturę

politologiczną, prawną oraz społeczną oraz potrafi zastosować tę wiedzę w różnych sytuacjach problemowych,

- samodzielnie rozwija swoje zainteresowania,
- startuje z sukcesami w konkursach i olimpiadach przedmiotowych,
- samodzielnie formułuje i rozwiązuje problemy dotyczące analizy i oceny kwestii politycznych, prawnych oraz społecznych z wykorzystaniem popularnonaukowych, naukowych i medialnych oraz urzędowych źródeł informacji.